

Baranyi Gyula Barnabás – Németh Margarita – Rubóczki Babett:

Egy mester árnyékában: így emlékeztünk Varró Gabriellára

2015. szeptember 19-én – egy évvel Varró Gabriella tragikus és váratlan halála után – a Debreceni Egyetem Angol-Amerikai Intézetében *In the Shadow of Masters: Symposium on American Literature, in memoriam dr. Gabriella Varró* címmel szimpóziumot rendeztek. Célja az volt, hogy amerikai próza, dráma és költészet témájú előadásokkal tisztelegjenek Varró Gabriella sokoldalú oktatói-kutatói munkássága előtt, és emléket állítsanak szeretett oktatójuknak.

Rácz István intézetigazgató megnyitójában a szimpózium céljának megfogalmazása mellett felelevenítette Varró Gabriella sokszínűségét és humorát is. A megnyitón szerepelt egy rendhagyó műsorszám is. Az Angol-Amerikai Intézet igazgató helyettese, T. Espák Gabriella csellón – Tonhaizerné Vojevogyina Olga zongorakíséretével – Varró Gabriella szívének kedves David Popper darabot adott elő (*Wie einst in schöner'n Tagen*), ezzel is megidézve az elhunyt szellemét.

A szimpózium három fő szekciója szerteágazó témáival – Ernest Hemingway élete és irodalmi munkássága, Sam Shepard, amerikai drámaíró és rendező művei, illetve az amerikai költészet két kiemelkedő kortárs képviselője, Charles Bernstein és az afro-amerikai Maya Angelou méltatása – Varró Gabriella egyedien széleskörű tudományos és oktatói munkásságát idézte. A szakmai előadások széles tematikai skálája mellett a meghívott előadók és a közönség színes összetétele is jelezte Gabriella mind emberi, mind oktatói-kutatói nagyságát, kollégáira, barátaira, tanítványaira gyakorolt meghatározó hatását. Az ország különböző felsőfokú oktatási intézményeiből (Eötvös Loránd Tudományegyetem, Eszterházy Károly Főiskola, Pécsi Tudományegyetem) érkező előadókat Varró Gabriella kollégái és egykori tanítványai is érdeklődéssel és elismeréssel hallgatták.

A szakmai előadások sorát Virágos Zsolt Kálmán, a Debreceni Egyetem Angol-Amerikai Intézetének nyugalmazott professzora, Varró Gabriella mentora, megbecsült kollégája és barátja *A Clenched Style of Eloquent Repression: Reflections on Hemingway's Short Fiction* című előadása nyitotta meg. Prezentációja Ernest Hemingway, az amerikai modernizmus enigmatikus alakja egyedi írói stílusának jellemzése mellett magában foglalta az évtizedek során Hemingway írói személyisége körül kialakult ellentmondásokat, érdekes kitekintést téve irodalmi munkásságának magyar vonatkozásaira és tudományos jelentőségére is. A Virágos Zsolt professzor által felvázolt tágabb kontextusba engedett további betekintést Tarnóc András, az Eszterházy Károly Főiskola Amerikanisztika Tanszékének

vezetője, aki az utazási vágy motívumát vizsgálta Hemingway 1926-ban keletkezett *Fiesta – A nap is felkel* című regényében. Meglátása szerint az utazási megszállottságban az önnön defektusai elől menekülő főszereplő hiábavalóság-érzete tükröződik vissza, és az első világháború utáni „elveszett nemzedéket” (köztük Hemingwayt is) meghatározó kiábrándultság jellegzetes tüneteként definiálható. A szekció első felét James T. Riordan nyelvészprofesszor, költő és az Angol-Amerikai Intézet egykori vendégoktatója Hemingway öngyilkossága által ihletett, „A játék” („*The game*”) című saját versének felolvasásával zárta, ezáltal róva le tiszteletét Gabriella emléke, és több éves intézeti szobatársi kapcsolatuk és egyetemi barátságuk előtt.

A szekció második felében Varró Gabriella Hemingway tematikájú kurzusát elvégzett egykori tanítványai mutatták be azokat a dolgozataikat, melyek a tanárkkal/mentorokkal közösen elkezdett, a sajnálatos események miatt azonban félbeszakadt munka során születtek. Ahogy Donald E. Morse professzor, a szimpózium mindhárom szekciójának elnöke is kiemelte, ezek az előadások, és annak a ténye, hogy maga a szimpózium is diák kezdeményezésre indult, méltán példázák Gabriella kivételes oktatói képességét és oktatóként végzett munkásságának sikerességét. Míg Deményfalvi Dóra, a Debreceni Egyetem angol tanárképzésének másodéves hallgatója az „*Indián tábor*” és „*A bokszoló*” című Hemingway elbeszélésekben megjelenő karakteri tükrötmotívumokon keresztül mutatott rá Nick Adams példaképeinek diszfunkcionalitására, Horváth Imola, másodéves amerikanisztika mesterszakos hallgató, a „*Soldier's Home*” című elbeszélésben azt a küzdelmet mutatta be, melyet a frontról hazatérő katonafőhős a társadalomba való visszailleszkedésért folytat. Végül Rubóczki Babett, az amerikanisztika mesterszak végzett hallgatója, a „*Mr. és Mrs. Elliot*” és az „*Időváltás*” című művekben mélyen futó szexuális- és nemi identitásválság szövegi tükröződéseire hívta fel a figyelmet.

A szimpózium második szekciója Varró Gabriella tudományos érdeklődésének egyik fő területével, Sam Shepard amerikai drámaíró munkásságával foglalkozott. Kurdi Mária, a Pécsi Tudományegyetem tanára helyett előadását Bertha Csilla, a Debreceni Egyetem docense olvasta fel, mivel a szerző betegség miatt nem tudott megjelenni a rendezvényen. Az előadás címe „*Sam Shepard and Irish Theatre: Performances and Intertextual Links*” volt, és azt taglalta, ahogyan a posztmodern ír és amerikai dráma a maga önironikus karaaktereivel, illetve a térségekre alapozott individualitás lehetetlenségének ábrázolásával megkérdőjelezi az autentikus identitás koncepcióját. Ezt követően Donald E. Morse professzor „*Carrying the Dead: Shock Visual Imagery in Sam Shepard's Plays*” című előadásában amellest érvelt, hogy Shepard műveinek leghatásosabb elemei olyan sokkoló képek, amelyek morbiditásuknál fogva sokkal erőteljesebb hatást keltenek a befogadóknak. Az előadó által érintett Shepard drámák morbid és sokkoló képi világa így a drámák színházi előadásának legmeghatározóbb elemévé válik, ezáltal a befogadó

ezeket a képeket ragadja ki, és viszi magával az előadást követően. A szekció utolsó előadójaként Németh Lenke, a Debreceni Egyetem adjunktusa két meglepően eltérő amerikai dráma közti párhuzamról számolt be „*On the Margins of American Culture: Susan-Lori Parks’s Topdog/ Underdog and Sam Shepard’s True West*” című munkájában. Az előadó értelmezésében a két mű közös dramaturgiai elemeket felhasználva kelt bizonytalanságot olyan, az amerikai identitás szempontjából alapvető kategóriákkal szemben, mint a történelem és a közös múlt, így dekonstruálva egy egységes amerikai identitás megképzésének lehetőségét.

A szimpózium utolsó, a kortárs amerikai költészetet megjelölő szekciójában az első előadó Bollobás Enikő, az Eötvös Loránd Tudományegyetem professzora volt, aki „*A Poetics of Grief—On Charles Bernstein’s Postmodern Lyric Voice*” című előadásában a kortárs amerikai költő lírai hangjának alakulását mutatta be. A korai Bernstein posztmodernizmusa a lánya öngyilkossága után született művekben hagyományosabb lírai elemekkel vegyül. Ezzel párhuzamosan az előadó rámutatott a Bernstein művészetét átható dickinsoni behatásokra is. Végül Abádi-Nagy Zoltán, a Debreceni Egyetem professor emeritusa olvasta fel három versfordítását, melyeknek eredeti változata Maya Angelou tollából származik. Az előadást Abádi-Nagy rendkívül perceptív fordítói hangja mellett az eredeti szövegeket felolvasó Donald E. Morse egyedi előadásmódja, illetve az egyes szövegek között elhangzó gondolatok tették emlékezetessé. Az első mű felvezetésében a fordító Maya Angelou szavaival tisztelgett egykori kollégájának emléke előtt: „Varró Gabriella szívérvány tudott lenni megannyi ember esőfelhőjében” (a szimpóziumon elhangzott mondat Baranyi Barnabás fordításában).

Varró Gabriella, sokszínű tudományos teljesítménye mellett, az Angol-Amerikai Intézetben egykor nagy hagyományokkal bíró angol nyelvű színjátszást is felélesztette. Az ő vezetésével alakult meg a *The Nonsuch Company*, az intézet diákjaiból álló színjátszó csoport, mely több neves díjjal is büszkélkedhet (a 2014-es Veszprémben rendezett Országos Angol Nyelvű Drámafesztiválon három díjat is nyertek). A társulat tagjai a szimpózium hivatalos részét – szeretett mentoruk emlékére és tiszteletére – egy különleges előadással zárták, melyben többek között a Varró Gabriella által rendezett díjnyertes *The Glass Menagerie*-ből (Tennessee Williams: *Üvegfigurák*) is láthatott részleteket a közönség.

A szimpóziumot a Debreceni Egyetem Hallgatói Önkormányzata által támogatott, az egész nap emelkedett és emlékező hangulatához illő fogadás zárta, melyen záró beszédet mondott dr. Brückner Huba a magyar-amerikai Fulbright Bizottság ügyvezető igazgatója és Donald E. Morse professzor. Őt külön köszönet illeti egész napos elnöki munkájáért és a konferencia megszervezésében nyújtott nélkülözhetetlen segítségéért is.

Végezetül, hadd álljon itt egy másik idézet is Maya Angelou tollából: „Az emberek elfelejtik, amit mondasz, és elfelejtik, amit teszel. Az egyetlen dolog, amire

emlékezni fognak, az, hogy milyen érzéseket váltottál ki belőlük.” Varró Gabriella tanárnő szívárvány volt az intézet esőfelhőjében és mindig mosolyt, melegséget hagyott maga után, ezért soha nem feledjük és mindig szeretettel fogunk rá emlékezni. Hiszen nem volt más ő, mint egy „nő, egy nő fenomén, egy fenomenális nő” (*Maya Angelou: Nőfenomén*).